

99. Rusçada benzer sözcükler: Paronimler**Sevda POLAT¹****APA:** Polat, S. (2022). Rusçada benzer sözcükler: Paronimler. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (31), 1605-1621. DOI: 10.29000/rumelide.1222383.**Öz**

Dilde var olan sözler bir dilbilim dalı olan sözcük bilimi tarafından incelenir. Sözcük biliminin önemli konularından olan sözcüksel araçlar; çok anlamlılık, eş anlamlılık, sesteşlik, zıt anlamlılık, mecaz, yan anlamlılık vb. dilin kelime hazinesini zenginleştirdiği gibi kelime bilgimizi de zenginleştirerek genişletir ve aynı zamanda o dilde konuşma becerimizi artırır. Sözcük biliminin ayrılmaz parçası olan kelime oluşumu kategorisi ise diller için esastır. Kelime oluşumu kategorisi söz varlığını çeşitlendirerek zenginleştirir. Bazen dilde benzer gibi görünen kelimeler ses, yapı bilimsel ve en önemlisi anlam olarak birbirinden farklılık gösterir. İlk bakışta benzer gibi görünen bu kelimeler birbirinin yerine kullanılmayan kelimeler grubudur. Rus dilinin de önemli bir kısmını oluşturan bu tür kelimeler, ses olarak benzer ancak anlam bakımından kısmen veya tamamen farklılık göstermektedir. Bu tür kelimeler Rusçada *paronim* (Rus. *пароним*) olarak adlandırılmaktadırlar. Çağdaş Rus dil bilgisinde paronimler, ses olarak birbirine benzer ancak anlam olarak eşleşmeyen kelimeler olarak tanımlanır. Kendi aralarında bir çift oluşturan bu tür kelimeler genellikle kullanımda hatalara yol açar. Paronim kelimelerin anlamlarını karıştırmadan cümlede doğru bir şekilde kullanmak, aktarmak istediğimiz fikri anlaşılır kılmaktadır. Bu kelimelerin anlamlarını ayırt etmenin erişilebilir yolu sözlüklerdir. Rusçada paronim sözlüklerin varlığı bu dilde bu kelimelerin çokluğunu göstermektedir. Bu makalede, Çağdaş Rus dilinin söz varlığının önemli bölümünü oluşturan paronimler, başka bir deyişle benzer sözcükler ele alınmaktadır. Öncelikle Rusçadaki paronimlerin genel yapılarının, hangi anlamlı sözler grubunda çoğunluk oluşturduğu daha sonra ise paronim kelimelerin cümlede anlamsal alanı nasıl etkilediği üzerinde durulacaktır. Aynı zamanda Rusçada kullanılan paronim sözlüklere ve paronomaziya kelimelerinin paronim sözcüklerden ayıran özelliklere değinilecektir. Bu makalede ele alınan konudaki amaç; Rusçadaki paronimlerin yazılışlarına, telaffuzlarına ve onlarla birlikte kullanılan kelimelere dikkat edilmesi gerektiğidir.

Anahtar kelimeler: Yabancı dil, Rusça, paronim, sözcük birimi, anlamsal alan, paronomaziya**Similar words in Russian language: Paronyms****Abstract**

The words that exist in the language are studied by lexicology, which is a branch of linguistics. Lexical tools are essential subjects of lexicology, polysemy, synonymy, homonymy, antonym, metaphor, connotation, etc. As it enriches the language's vocabulary, it also improves and expands our vocabulary and, at the same time, increases our speaking ability in that language. The category of word formation, which is an integral part of lexicology, is essential for languages. The word formation category enriches the vocabulary by diversifying it. Sometimes words that seem similar in language differ from each other in terms of sound, structure and, most importantly, meaning. These words,

¹ Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul Gelişim Meslek Yüksekokulu, Uygulamalı Rusça ve Çevirmenlik Programı (İstanbul, Türkiye), spolat@gelisim.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-3002-2617 [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 13.10.2022-kabul tarihi: 20.12.2022; DOI: 10.29000/rumelide.1222383]

which appear identical at first glance, are a group of words that cannot be used interchangeably. Such words, which constitute an essential part of the Russian language, are similar in sound but partially or entirely different in meaning. Such words are called paronyms (Rus. пароним) in Russian. In contemporary Russian grammar, paronyms are defined as words that are similar in sound but do not match in meaning. Errors are usually allowed in the use of such words, which form a pair among themselves. Using the paronyms correctly in the sentence without confusing the meanings of the words makes the idea we want to convey understandable. The accessible way to distinguish the purposes of these words is through dictionaries. The existence of paronymous dictionaries in Russian informs the abundance of these words in this language. In this article, paronyms, in other words, similar words, which constitute an essential part of the vocabulary in the Contemporary Russian language, are discussed. First, the general structures of the paronyms in Russian, which influential words group constitute the majority, and then how the paronyms affect the semantic field in the sentence will be emphasized. At the same time, the paronymous dictionaries used in Russian and the features that distinguish the words paronomasia from the paronymous words will be mentioned. The purpose of the subject discussed in this article; It is important to pay attention to the spelling, pronunciation and the words used with the paronyms in Russian.

Key words: Foreign language, Russian, paronym, lexical unit, semantic field, paronomasia.

Giriş

Bir dilde kullanılan kelimelerin toplandığı yer olan sözlükler farklı görevler üstlenir. Bazı sözlükler dildeki kelimelerin anlamlarını açıklarken bazıları o dildeki kelimelerin doğru yazılışını, bazıları ise başka bir yabancı dildeki anlamlarını verir. Yabancı dil eğitiminde ise iki dilli sözlüklerin yeri büyüktür. Yabancı dil öğreniminde iki dilli sözlüklerin yardımıyla yabancı kelimelerin eşdeğerleri dışında aynı zamanda kelime birleşimleri de kelime bilginizi zenginleştirmektedir. Bu da o dilde kendimizi ifade etmenin kolaylığını sağlamaktadır. Yabancı dilde kendimizi ifade etmek sözcükleri ezberleyerek kelime dağarcığını genişletmekle birlikte aynı zamanda dil bilgisine sahip olmamız ile de gerçekleşir. Dil bilimi sözcükleri her yönden değerlendirir; bir sözcüğün ses biriminden onun cümledeki yerine, görevine ve en önemlisi hangi anlamla kullanılması gerektiğine kadar... Kelime bilgisi, konuşmanın en önemli bileşenidir. Düşüncelerimizi oluşturma ve aktarma, kendimizi ifade etme, insanlarla iletişim kurma vb. iletişim yolları doğru kelimelerle kendini gösterebilir.

Bir kelimenin ses yapısı ile taşıdığı anlam arasındaki bağlantı, her dilde, o dilin sistem yapısına göre ayarlanmış; bu ayar, dilleri de şekil ve işlev bakımından birbirinden ayırmıştır (Korkmaz, 2017, s. 100). Hemen hemen her dillerde benzer yazılışlara veya söyleyişlere malik olan kelimelere rastlanır. Bu tarz kelimelere denk geldiğinde bazen nasıl yazıldığı veya hangi anlama geldiğini hatırlamakta zorluk çekilir.

Rusça ve Türkçe dil çiftini ele aldığımızda, her iki dilde sözcüksel araçlar olan zıt anlamlı, eş anlamlı ve eş sesli kelimelerinin olduğu görülmektedir. Bu gibi kelimelerin yanı sıra söylenişlerinde benzerlik yaşanan kelimeler de bulunmaktadır. Bu olay, Rusçada *paronim* olarak adlandırılır.

Rus dili paronimlerle zengin olan bir dil olarak kabul edilebilir. Çağdaş Rus dilinde yer alan N. P. Kolesnikov'un "*Rus dilinin paronimleri sözlüğü*", O. V. Vişnyakova'nın "*Rus dilinin paronimleri sözlüğü*", Yu. A. Belçikov ve M. S. Panyuşeva'nın, "*Rus dilinin paronimleri sözlüğü*" gibi çalışmalar Rus dilinin paronim zenginliğinin göstergesidir.

Çağdaş Rus dilbilgisinde, birbirine zıt olan kelimeler *antonim* (Rus. *антоним*) *большой-маленький, белый-чёрный* vb., yazımı ve okunuşu farklı lakin anlamları birbirine eşit olan kelimeler *sinonim* (Rus. *синоним*) *языкознание-языковедение-лингвистика, большой-громадный-крупный* vb., yazımı ve okunuşu aynı lakin anlamları farklı olan kelimeler ise *omonim* (Rus. *омоним*) *долг (обязанность)-долг (взятие займа)* vb., olarak adlandırılmaktadırlar. Peki, paronim kelimeler nelerdir? Eş anlamlı ve özellikle de eş sesli kelimelerden ayıran özellikleri nedir?

1. Rusçada paronimler: tanımları ve ayırıcı özellikleri

Telaffuzu veya yazılışı benzer şekilde olan lakin farklı sözcük anlamları olan kelimeler Rusçada paronim (Rus. *пароним*) olarak adlandırılmaktadır. Paronimler (Yun. *Para* – yakın, yanında, etrafında, *онума-* isim), aynı kökten olup kulağa benzer gelen ancak anlam olarak uyuşmayan ve aynı kelime türlerine ait olarak cümlede benzer söz dizimsel işlevleri yerine getirmektedir (Rozental, Golub, Telenkova, 2007, s. 55). Paronimler, omonimlere yani sesteş kelimelere benzer gibi gözükse de onlardan ayıran özellik paronim çiftinin bire bir aynı yazılmamasıdır. Bazı durumlarda bir harf eksikliği veya fazlalığı gösteren paronim çiftler bazen ön ek değişimi veya son ekle de farklılık göstermektedirler. Örneğin; *абонент – абонент, адресант – адресат, аспирант – аспирант, тактический – тактичный, типический – типичный, фантастический – фантастичный, формат – формант, экскаватор – эскалатор, возбуждать – побуждать, будний – будничный* vb. Verilen örnek kelimeler kendi aralarında bir *paronim* çifti oluşturmaktadır. Bu örneklerdeki paronim çiftlerini oluşturan kelimeler, ses birimi olarak bir ölçüde birbirine yakın olsa da her kelime ayrı bir kavramı temsil eder ve bazen cümlelerde biri yanlışlıkla diğeri yerine kullanılabilir.

Rus dil bilimciler paronimleri nasıl yorumlamaktadır?

O. V. Vişnyakova, paronimleri; telaffuz, sözcük ve dilbilgisi ilişkisi ve köklerin akrabalığı bakımından benzer olan, ses benzerliği konuşmada karışıklıklarına yol açan farklı anlamlara sahip kelimeler olarak nitelendirir. Yazar, aynı heceye vurgu yapan ve aynı anlamlı sözler grubuna, aynı cins vb. ait olan aynı kelime köklü sözcükleri *tam paronimler* – *мело́ дика / мело́ дия, земляно́ й / земно́ й*; anlam hacminin semantik sınırlamasının tamamen tamamlanmadığı kelime kökü aynı olan sözcükleri *eksik paronimler* – *драмати́ ческий / драмати́ чный, фантасти́ ческий / фантасти́ чный*; kelime vurgusu farklılık gösteren ortak bir kavramsal ve mantıksal korelasyon ve uyumlulukta olası tesadüf ile karakterize edilen aynı kelime köklü sözcükleri ise *kısmi paronimler* olarak adlandırır – *гро́ зный / грозово́ й, дождево́ й / дождли́ вый* (Vişnyakova, 1984, s. 15).

D. E. Rozental, İ. B. Golub ve M. A. Telenkova'nın yazdıkları *Sovremennyy russkiy yazık* adlı çalışmalarında paronimler aynı kökten gelen, ses olarak benzer, ancak anlam olarak aynı olmayan kelimeler olarak tanımlanmaktadır (Rozental vd., 2007, s. 55).

N. P. Kolesnikov'a paronimleri, benzer seslenen, ancak anlamları farklı olan iki sözcüğün yanlışlıkla biri yerine diğeri kullanılması olarak değerlendirmektedir. Yazara göre, kulağa benzer gelen bir sözcük yerine başka bir sözcüğün kullanılması, yalnızca seslerinin benzerliğiyle değil, aynı zamanda bazı durumlarda anlamsal yakınlığıyla ve esas olarak sözcüklerden birinin veya hatta her ikisinin anlamı hakkında yeterince kesin bilgi sahibi olunmamasıyla açıklanır (Kolesnikov, 1971, s. 3). İ. B. Golub ise paronimleri, ses yakınlıkları ve anlam benzerlikleri, aynı morfolojik köke sahip olmaları ile açıklamaktadır (Golub, 2010, s. 221).

Yu. A. Belçikov ve M. S. Panyuşeva paronimlerin yapısal benzerliklerini ön planda tutarak paronim dizilerinin, birbiriyle ilgili aynı sözcük türüne ait olduğunu ve ortak dil bilgisi özelliklerine sahip aynı köklü kelimelerden oluştuğunu belirtmektedirler (Belçikov ve Panyuşeva, 1969, s. 3).

O. S. Ahmanova, paronimleri, *ses benzerliği ve biçimbirim bileşiminin kısmen çakışması nedeniyle, konuşmada hatalı veya kelime oyunu olarak kullanılabilen kelimeler* olarak açıklamaktadır. (Ahmanova, 1966, s. 302.) A. N. Gvozdev'e göre de farklı anlamlara sahip kelimeler olan paronimler, aynı olmasa da benzer bir telaffuza sahiptir (Gvozdev, 2018, s. 84). E. V. Kuznetsov, paronimleri, kısmen benzer anlamlara sahip aynı köklü kelimeler olarak vermektedir (Kuznetsov, 1989, s. 65).

Bazı dilbilimciler paronimleri aynı kelime köklü (O. V. Vişnyakova, 1984, s. 14-15), (Yu. A. Belçikov ve M. S. Panyuşeva, 2002, s. 3), (İ. B. Golub, 2010, s. 221) (E.V. Kuznetsov, 1989, s.65) olarak vurgulasalar da P. A. Lekant'a göre ise paronimler hem aynı hem de farklı kelime kökenli kelimelerdir. Yazar, *свершить-совершить, эффективность-эффектность* paronim çiftlerini aynı kelime kökenli paronimlere ait ederek *дефект-эффект, эскалатор-экскаватор* paronim çiftlerini farklı kelime kökenli paronimler olarak göstermektedir (Lekant, 2001, s. 17).

Kelime telaffuzunun benzerliği ile paronimler, eş sesli kelimelere yaklaşılar da bazı durumlarda farklılık göstermektedirler. İlk olarak, paronimlerin farklı yazımları vardır; ikinci olarak, paronim kelimeler telaffuzda hiçbir zaman tam bir eşleşmeye sahip değildir. Aynı veya yakın bir kavramı ifade eden ve anlamsal olarak birbirinin aynı olan eş anlamlı kelimelerin, paronimlerden farklılığı tamamen farklı kavramları belirtmesi ve anlamsal bir netlikle birbirinden farklı olmasıdır (Fomina, 1990, s. 126-127).

Türkçede, dil bilgisi kitaplarında “paronim” konusu, aynı başlık adı altında yer almasa da Türkçe terimler sözlüğünde, bu terim yer almaktadır. Berke Vardar'ın *Açıklamalı Dil Bilim Terimleri Sözlüğü*'nde *paronym* ve *paronymie* terimleri şu şekilde açıklanmaktadır: *Paronym* – okşar, okşarlık gösteren sözlük, *paronymie*- okşarlık, biçimsel benzerliği olmakla birlikte, anlam açısından ayrı olan sözcüklerin özelliği olarak tanımlamıştır (Vardar, 2002, s.150).

Ayşe Pamir Dietrich'in *Dilbilim Terimleri Sözlüğü*'nde ve Günay Karaağaç'ın *Dil Bilimi Terimleri Sözlüğü*'nde ise *paronym* terimi *eş köklü sözcük* olarak belirtilmektedir (Dietrich, 2001, s.87), (Karaağaç, 2013, s.375).

Türkçede, biçimsel benzerlik gösteren kelimeler, paronim başlığı altında incelenirse de Rusçadaki paronim kelime çiftleri gibi kelimelere rastlamak mümkündür. Özellikle, Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenler dilde benzer gibi görünen bu kelimelerle karşı karşıya gelmektedirler. Benzer olarak görülen bu kelimelerin anlam farkları zamanla dile aşına olunca onlar için daha anlaşılır olmaktadır: *ada - oda, dinlenmek - dinlemek, alay - olay, öyle - öğle, sakın - sakın, uç - üç, dış - dış, tut - dut, kup - küp* vb. gibi çift oluşturan bu kelimeleri paronim kelimelere ait edilebilir.

Paronimler, dile renk katarak dili zenginleştirir de o dili konuşan veya öğrenmeye çalışanlar için zorlu bir kelime grubudur. Bu zorluklar, paronimlerin anlamlarını bilmek dışında yazılış ve okunuşları ile de ilgilidir. Yazı, telaffuzdan farklı olarak gözle görüldüğü için anlaşılması kolay olduğu halde, hızlı konuşmada paronimlerin ayırt edilmesi çok daha büyük zorluklar teşkil etmektedir. Bu durum, sadece o dili yabancı dil olarak öğrenenlerde değil hatta o dili ana dili olarak konuşanlarda da aynıdır.

Rusçadaki gibi Türkçede de *irtica-iltica, nüfuz-nüfus, nahif-naif, bileşik-birleşik, çekimser-çekingen, karmaşa-kargaşa, kapsamak-kaplamak, yayın-yayım, etken-etkin, özgü-özgün, mahsur-mahzur* vb. kelimelerin anlamları karıştırılarak biri diğerinin yerine yanlışlıkla kullanılan kelimeler olduğu söylenebilir. Bu yanlışlıklar hem anlatım bozukluğuna hem de yanlış anlaşılmalara neden olmaktadır.

2. Paronimlerin sınıflandırılması

Çağdaş Rus dilinin sözlük dağarcığının önemli bir kısmını yer edinen paronimleri, birkaç başlık altında incelemek mümkündür. Kimi dilbilimciler paronimleri; kelime oluşumunun özelliklerini dikkate alarak yapı bakımından değerlendirirken kimileri de paronimler arasında anlamsal ilişkiler kurarak değerlendirir.

Genel olarak paronimler, anlamlı sözler grubu (sözcük türleri) (N. P. Kolesnikov) ve yapı bakımına göre iki başlıkta incelenebilir (O. V. Vişnyakova, N. P. Kolesnikov, D. E. Rozental, İ. B. Golub ve M. A. Telenkova).

Kolesnikov'a göre anlamlı sözler grubunda (sözcük türleri grubunda) yer alan- *isim, sıfat, fiil ve zarflar* dışında diğer kelimeler neredeyse paronim çifti oluşturmaz. Yazar bu durumu, örneğin, bağlaç, edat, parçacık gibi iyi bilinen küçük, nispeten kapalı kelime sınıfları olduğu ve neredeyse yeni sözlü birimlerle doldurulmamış olduğu gerçeğiyle açıklamaktadır (Kolesnikov, 1971, s. 6).

2.1. Anlamlı sözler grubuna göre paronimler

2.1.1. İsim paronimler

Bilindiği üzere Çağdaş Rus dilinde dil bilgisel cinsiyet kategorisi isimler için doğal olup tüm isim türünden olan kelimeleri eril, dişi ve nötr olmak üzere üç cins ayırmaktadır. Canlı varlıkları ve cansız eşyaları bildiren isimler, son eklerine göre cins tablosunda yerini alır. Rus dilinde yer alan isim paronimleri analiz ettiğimizde her üç cinste olan paronimlerin olduğunu görmekteyiz. İsim paronimlere birkaç örnek vermiş olursak:

Eril cins paronim çift-> *адресант (mektubu alan, alıcı) – адресат (mektubu gönderen, gönderici), дипломант (diploma alan kişi) – дипломат (diplomat), отрывок (parça, bölüm (hikâye, roman))– обрывок (bir şeyin kopmuş hissesi) vb.*

Dişi cins paronim çift-> *здравица (şerefe söylenen söz) – здравница (sanatoryum), невежа (görgüsüz, kaba saba) – невежда (cahil), тема (konu, içerik) – тематика (konular toplu halde, mevzular), описка (yanlış)- отписка (esassız cevap) vb.*

Nötr cins paronim çift-> *осуждение (kınama) – обсуждение (tartışma, müzakere), единообразие (aynılık, bir biçimde olmak, tek örneklik) – однообразие (tek düzenlik, monotonluk) vb.*

Her iki cinsten olan veya tüm cinsler için kullanılan paronim çiftler-> *азарт (coşku, tutku) муж. род – азартность (ihtiraslılık) жен. род, недостаток (kusur) муж. род – недостаточность (az, eksik) жен. род, утомление (yorgunluk) ср. род – утомляемость (tükenmişlik, yorgunluk sendromu olan) жен. род, бедняга (zavallı) общий род – бедняк (fakir) муж. род. vb.*

Tekil paronimlere ek olarak çoğul paronim çiftleri vardır. Bunlara örnek paronim çift -> *останки*^{*2} (*ceset, naaş*) – *остатки* (*artıklar*), *опечатки* (*baskı hataları*) – *отпечатки* (*izler*) vb. olur.

İsim paronim olarak en yaygın örnek olan *цвета ve цветы* kelimeleri Rusçayı yabancı bir dil olarak öğrenenlerin en çok karıştırdıkları bir paronim çiftidir. Birbirine benzer olan bu iki kelimenin 'renk' ve 'çiçek' kelimelerinin çoğul almış şeklidir:

- *цвет* (ед.ч.) - renk (tekil) / *цвета́* (мн.ч.) - renkler (çoğul)

Örnek söz öbekleri:

тёмные цвета (*koşu renkler*), *светлые цвета* (*açık renkler*), *любимые цвета* (*favori renkler*), *цвета неба* (*gökyüzü renkleri*), *цвета радуги* (*gökkuşağı renkleri*), *цвета картины* (*tablo renkleri*) vb.

- *цвето́к* (ед. ч.) – çiçek (tekil) / *цветы́* (мн. ч) - çiçekler (çoğul)

Örnek söz öbekleri:

садовые цветы (*bahçe çiçekleri*), *полевые цветы* (*kır çiçekleri*), *белые цветы* (*beyaz çiçekler*), *весенние цветы* (*bahar çiçekleri*), *живые цветы* (*canlı çiçekler*), *искусственные цветы* (*yapay çiçekler*), *цветы на столе* (*masadaki çiçekler*), *цветы в вазе* (*vazodaki çiçekler*), *цветы на кусте* (*çalıhtaki çiçekler*), *цветы на лугу* (*çayırdaki çiçekler*) vb.

2.1.2. Sıfat paronimler

Bilindiği üzere Türkçede sıfatlar isimlerin önüne gelerek isimleri nitelendirmektedir. Bu durum, Rusçada da böyledir. Lakin Türkçeden farklı olarak Rusçada sıfatlar nitelediği ismin cinsine göre kullanılır. Paronim sözlüklerde sıfat paronimler eril cinsten verilmiş olsalar da cümlede kullanıldıkları zaman eril, dişil veya nötr olabilmektedir. Sıfat paronimler, paronim kelimeler arasında sayıca üstünlük teşkil eden kelimelerdir.

Örnek sıfat paronimler- *горячий* (*sıcak*) – *горючий* (*yatıcı*), *дефектный* (*defolu*) – *дефективный* (*fiziksel, zihinsel kusur*), *дипломатический* (*diplomatik (ilişkiler)*) – *дипломатичный* (*diplomatik (mahir siyasetçi)*), *запасливый* (*ihtiyatlı, işini bilen*) – *запасный* (*yedek, yedek parça*), *идеалистический* (*idealist*) – *идеалистичный* (*idealistik*), *изобретательный* (*icat ede bilen, becerikli*) – *изобретательский* (*yaratıcılık*), *летальный* (*ölümcül*) – *летательный* (*uçucu, uçan*), *трагический* (*trajik*) – *трагичный* (*çarpıcı, acı dolu, trajik*) vb.

Sıfat paronimler arasında en yaygın kullanılanlardan biri olan *русский* ve *российский* paronim çifti arasındaki temel fark *русский* kelimesinin etnik bir insan grubunu bildirmesidir. *Русский* sıfatı dil, edebiyat, kültür, konuşma, halk, insan, gelenek, folklor, okul, gibi kelimelerin yanında kullanılır: *русский язык*, *русская литература*, *русская культура*, *русская речь*, *русский человек/крестьянин*, *русский народ*, *русская традиция*, *русский фольклор*, *русская школа* vb. *Российский* sıfatı ise anlam olarak ülke adıyla yakından ilişkili olan ülke bayrağı, kanunlar, hükümet, pasaport, vatandaşlık, üretim vb. söz öbekleriyle kullanılır: *российский флаг*, *российский флот*, *российские*

² Tekil hali yoktur. Her zaman çoğuldur.

законь, российское правительство, российский паспорт, российское гражданство, российское производство vb.

Diğer bir örnek sıfat paronim çifti olan *языково́й* ve *языко́вый* sıfatlarının leksik anlamalarına gelmeden önce gramer anlamlarına baktığımızda her ikisi eril cins sıfat olup son ek ve vurgu farkıyla birbirinden farklılık gösteriyorlar. Leksik anlamalarına göre ise:

Языково́й sıfatı konuşma dili ile ilgili olan söz öbekleriyle beraber kullanılmaktadır. Örnek söz öbeği: *языковая норма (dil normu)*, *языковая семья (dil ailesi)*, *языковые способности (dil becerileri)*, *языковой вуз (dil üniversitesi)*, *языковой курс (dil kursu)*, *языковая специальность (dil uzmanlığı)*, *иностраннные языки (yabancı diller)* vb.

Языко́вый sıfatı ise dilden yapılan (hayvan ağzındaki kaslı organ anlamında) yiyeceklerle beraber söylenilmektedir. Örnek söz öbeği: *языковая колбаса (dilden yapılan salata)*, *языковые консервы (dilden yapılan konserveler)*, *языковый салат (dilden yapılan salata)* vb.

2.1.3. Fiil paronimler

Anlamli sözler grubunun diğer bir üyesi olan fiil, paronim kelimeler arasında yapılarına göre birkaç özelliği ile seçilen kelimelerdir. Fiil paronim çiftlerini analiz ettiğimizde onların yapısal olarak farklı şekillerde olduğunu görürüz. Bu farklılıklar bazı fiil paronimlerde sadece bir harf değişimiyle ayırt edilir: *золотеть (altın gibi parlamak, altın rengini almak) – золотить (altın suyuuna salmak, bir şeye altın rengi vermek)*, *молодеть (genleşmek) – молодить (gençleştirmek)*, diğerlerinde ön eklerle: *наполнить (herhangi bir kabı, alanı doldurmak) – пополнить (doldurmak, bitirmek, tatamlamak, artırmak)*, *оплатить (ödemek) – отплатить (geri ödemek, karşılık olarak bir şey uarmak)*, *надевать (giymek) – одевать (giydirmek)*, *представиться (kendini tanıtmak – преставиться (ölmek)*, *предоставить (imkân vermek, havale etmek) – представить (takdim etmek)* bir diğer fiil paronimlerde ise son eklerle kendini göstermektedir: *подживать (iyileşmek) – подживлять (iyileştirmek)*, *толстеть (şişmanlamak) – толстить (şişman göstermek)*, *оживать (dirilmek, canlanmak) – оживлять (diriltmek, canlandırmak)* vb.

En çok karıştırılan iki farklı fiilden oluşan *поедем* ve *поедим* paronim çiftine de değinelim. Bu paronim çiftler arasındaki gözle görülen ilk fark, yazılışlarıdır: *поедЕм* ve *поедИм*. Fakat bu kelimelerin telaffuzlarında her biri farklı vurguyla telaffuz edilmektedir. *Пое́дем* kelimesinde vurgu üçüncü harfe yani ilk 'e' harfine, *поеду́м* kelimesinde ise vurgu beşinci harfe 'и' harfine düşmektedir. Rusçada önem arz eden vurgu, hem kelimelerde hem de cümlede olabilmektedir. Gerek kelime vurgusunun gerek de cümle vurgusunun önemini Rusçayı yabancı bir dil olarak öğrenenler daha iyi bilmektedir. Yanlış vurgu kelimenin yanlış telaffuzuna dolayısıyla yanlış anlaşılmasına yol açacaktır. Bu sebeple yeni kelimeler öğretildiği ve öğrenildiği zaman kelimeye doğru vurgu yapılması mühimdir. Paronim çifti olan *Пое́дем*- *поехать* (gitmek) fiilinin 1. Çoğul çekimi olup *gideceğiz /gidelim*. Örneğin; *поедем за границу, поедем в другой город, поедем в Россию* vb. ve *поеду́м*- *поест* (yemek yemek) fiilinin 1. Çoğul çekimi olup *yiyeceğiz / yiyeelim* anlamındadır. Örneğin; *поедим в кафе, поедим дома, поедим в буфете*.

Her iki fiil aynı kelimelerle de kullanılabilir fakat burada önemli olan fiilden sonra sorulacak sorudur. *Поедем* fiili kendisinden sonra ismin –*İ halini* (yönelme) isterken *поедим* fiili ise ismin –*De halini* (bulunma) istemektedir:

- *поедем (куда?)*(Вн.п.) => *в кафе, домой, в буфет.*
- *поедим (где?)* (Пр.п.) => *в кафе, дома, в буфете.*

2.1.4. Zarf paronimler

Anlamli sözler grubunda yer alan zarflar, sıfatlar kadar olmasa da paronim kelimeler arasında birkaç çiftler oluşturabilmektedir. Örneğin; *вначале* (*başlangıçta, önce*) – *изначально* (*ilk, ezelden*), *в общем* (*genel olarak, sonunda*)– *вообще* (*her koşulda, her zaman*), *докучливо* (*sansızca, bıktırıcı, bezdirici*)– *докучно* (*can sıkıcı, tedirgin eden*), *достойно* (*laikle, gereğince*) – *пристойно* (*terbiyeli, edepli*), *дыбом* (*diken diken olmak (tüyler)*) – *на дыбы* (*şahlanmak, arka ayakların üzerinde durmak*), *жалостливо* (*şevkatli, merhametli*) – *жалостно* (*acılı, üzüntülü, kederli*), *насильно* (*zorla*)– *насильственно* (*zoraki, şiddet içeren*), *сытно* (*doyurucu*) – *сыто* (*tok, doymuş*), *угодно* (*uyarınca, gözüne girmeye çalışmak*) – *угодно* (*gerekli, arzu edilen*) vb.

Paronim sözlükleri incelediğimizde paronim çiftlerin çoğu aynı sözcük türünden olduğunu görmekteyiz. Vişnyakova'nın "*Rus Dilinin Paronimler Sözlüğü*" çalışmasında, paronim çiftlerinin arasında yer alan *зло* ve *злостно* (Vişnyakova, 1984, s. 66) kelimelerinin iki farklı sözcük türünden olduğu karşımıza çıkmaktadır. Farklı anlamlara sahip olan "*зло*" ve "*злостно*" sözcükleri isim ve zarftan oluşan bir paronim çiftini oluşturmaktadır. *Зло* ismi, *ne?* sorusuna cevap verirken *kötülük, bela, gazap* anlamına– *злостно* zarfı ise *nasıl?* sorusuna cevap vererek *kasten, kasıtlı olarak, kötü niyetle* anlamına gelmektedir.

- *Зло* пропадет, а добро не умрет (пословица).
Kötülük kaybolur ama iyilik ölmez. (Atasözü).

- Я даже бегал по конюшне и *злостно* нарушал тишину.
(Александр Зильберт. Лошадиная песня (1997))

Hatta ahırın etrafında koştum ve kasten sessizliği bozdum.

2.2. Yapılarına göre paronimler

Paronim çiftini oluşturan kelimelerde ses farkı kelimenin farklı yerlerinde olabilir. Bu da Rusçada paronimleri yapılarına göre üçe ayırır (Vişnyakova, 1984, s. 16) (Kolesnikov, 1971, s. 9):

- son ekli paronimler → *изобретательный - изобретательский, цветастый - цветистый, черепеховый - черепаший, чувственный - чувствительный* vb.;
- ön ekli paronimler → *опечатать - отпечатать, поглотить - проглотить, предоставить - представить, недержание - несдержанье* vb.;
- aynı kök paronimler → *глотать - глотать, вакансия - вакация, воскресать - воскрешать, невежа - невежда* vb.;

Vişnyakova, son ek alan paronimlerin; ön ek ve aynı kök paronimlere göre daha çok gelişen ve çoğunlukla sıfatlara ait olan paronim grubu olduğunu dile getirmektedir (Vişnyakova, 1984, s. 16).

Rozental, Golub ve Telenkova, kelime oluşum özelliklerini dikkate alarak paronimleri üç grupta incelemektedirler: Ön eklerde farklılık gösteren paronimler *опечатки-отпечатки, уплатить-оплатить*; son eklerde farklılık gösteren paronimler *безответный-безответственный*,

существо-сущность, *командированный-командировочный*; kelimenin gövdesine göre farklılık gösteren paronimler: türev olmayan ve türev olan *рост-возрост*, *тормоз-торможение*, *груз-нагрузка* (Rozental vd., 2007, s. 55).

3. Paronimler ve anlamsal alan

Konuşma kültürünün bir parçası olan paronimlerin cümlede kullanıldıkları zaman anlamları bazen karıştırılabilir ve bu da cümledeki anlamsal alanı etkileyebilir. Paronim çiftini oluşturan kelimelerin her birinin ifade ettiği anlam birbirinden tamamen farklı olsa da yanlışlıkla birinin diğerinin yerine de kullanılabilirdiği görülmektedir. Yukarıda da söylediğimiz gibi paronim çiftinin birbirine benzemesi, çoğu zaman cümlede konuşmacı tarafından yanlış telaffuz edilebildiği gibi yanlış harflerin kullanımı da yazım hatalarına yol açabilir. Cümlede kullanımı zamanı, bu gibi durumlara dikkat edilmediğinde yanlış bilgilendirme yapılmış olur ve anlamsal alan bundan etkilenmiş olur.

Aralarında bir paronim çifti oluşturan *рожать* — *рождать* kelimelerinin ilk anlamları olan ‘doğmak, doğurtmak’ ‘dünyaya birini veya bir şey vermek’ anlamıyla eş anlamlı olarak kullanılır. Paronim çiftler arasındaki üslubu ayırt etmek kullanım hatasını ortadan kaldırır. Örneğin *Рожать* fiili daha çok sade üslupta kullanılırken: *Вчера моя подруга рожала (kız arkadaşım dün doğum yaptı)* ; *родить* fiili ise daha bir özentili, daha bir edebi tarzda kullanılır: *Земля рождает сыновей (Bu topraklar ne oğullar doğurur)*. Lakin her iki fiil arasında ince bir anlam ve kullanım alanı farklılığı bulunur. *Рождать* fiili ‘insanda bazı duygular uyandırmak’ anlamıyla kullanılırken *рожать* fiili ise bu görevi üstlenememektedir: *Каждая историческая эпоха рождает новые политические деятели (Her bir tarihi dönem, yeni siyasi figürler doğurur)*.

Başka bir örnek paronim çifti olan *романтический-романтический* sıfatları da ‘romantik, hayalperest, naif-yüce’ anlamlarıyla eş anlamlı olarak kalmaktadır. Ancak, paronim çifti gibi birini diğerinden ayıran ince anlamsal farklılıklar vardır ki bu da *романтический* — sıfatının bir edebi akım olarak romantizmi, bir sanatı, nitelemesi; *романтический*- sıfatı ise romantizm unsurlarını içermesidir. Örneğin; *романтический вечер (romantik akşam)*, *романтическая школа (romantizm okulu)*, *романтическое настроение (romantik ruh hali)*, *романтический человек (romantik insan)*, *романтическая женщина (romantik kadın)*, *романтическое шоу (romantik gösteri)* vb. Paronimler sadece anlam bakımından değil, aynı zamanda diğer kelimelerle uyumluluk açısından da farklılık gösterir. Uyumluluktaki farkla, paronim çifti olan kelimelerin anlamları arasında ayırım yapılabilir (Kırsın, 2007, s. 74).

Rozental, Golub ve Telenkova “*Sovremennyy Russkiy Yazık*” çalışmasında anlamsal olarak paronimleri iki gruba ayırmaktadır: (Rozental vd., 2007, s. 55)

1) aralarında ince anlamsal farklılık gösteren paronimler:

длинный - длительный, желанный – желательный, дипломатичный – дипломатический vb.

2) anlam bakımından keskin bir şekilde farklılık gösteren paronimler:

гнездо – гнездовье, дефектный – дефективный vb.

Yu. A. Belçikov ve M. S. Panyuşeva da paronimleri iki gruba ayırır. Yazarlara göre, paronimler semantik bağıntısı ortak bir kökten ve ortak bir üretici temelden kaynaklanan aynı köke sahip ve aynı sözcük

türünden olan kelimelerdir: *гуманный-гуманитарный-гуманистический; героизм-геройство-героика* vb. Bunun dışında bu kelimelerin genellikle aynı veya bir şekilde benzer konu-tematik, konu-kavramsal planlara atıfta bulunduğunu dikkate almak önemlidir. Diğer bir grup, paronim bir çiftin üyeleri arasında, aynı kökten veya türemiş gövdeden türevlerin ayrılmasıyla aralarında hiçbir anlamsal bağlantı gözlemlenemeyen paronimlerden oluşur (Belçikov ve Panyuşev, 2002, s. 6).

Anlamsal farklılık gösteren *иммигрант* ve *эмигрант* isimleri *мигрант* kelimesinden türemiş bir isimlerdir. *Иммигрант- başka bir ülkeye göç etmiş yabancı bir kişi, göçmen, эмигрант- kendi ülkesinden göç ederek başka bir ülkeye yerleşen (bu durum geçici bir süre de olabilir) göçmen* anlamında kullanılan isimlerdir:

- А вот другой: новый иммигрант приезжает в новую страну.

Ve işte birisi daha: yeni bir ülkeye yeni bir göçmen geliyor.

[Возвращение строптивых // «Огонек», 2013]

- – Вот что, Миша, – зашептал поэт, оттащив Берлиоза в сторону, – он никакой не интурист, а шпион. Это русский эмигрант, перебравшийся к нам. Спрашивай у него документы, а то уйдёт...

Şair, Berliozu bir kenara çekerek, "Buraya bak Mişa," diye fısıldadı, "o bir yabancı turist değil, bir casustur. Bu bize taşınan bir Rus göçmen. Ondan belgelerini isteyin, yoksa gider..."

[М. А. Булгаков. Мастер и Маргарита, часть 1 (1929-1940)]

Diğer bir isim örneği olan *адресат* ve *адресант* sözcükleri arasındaki farkı inceleyecek olursak:

- Адресат- *mektubu alan kişi, alıcı*
- Адресант- *mektubu gönderen kişi, gönderici*

“Адресат”-*kim?* sorusa cevap verdiği halde “Адресант”-kelimesine ise *kimden?* sorusu yöneltilmektedir.

- Если адресат не приходит за письмом в течение пяти суток, то почтовое отделение направляет ему повторное уведомление.

Alıcı (adres sahibi) beş gün içinde mektup için gelmezse posta idaresi kendisine ikinci bir tebligat gönderir

[Ирина Прусс. Сделайте мне красивше // «Знание-сила», 2013]

- Но, пускай письма и старые, их адресант известен, – он берёт со стола лист бумаги и просматривает его.

Lakin mektuplar eski olsa bile, kimden geldiği (gönderen kişi) belli- masadan bir kağıt alır ve bakar.

[Кэтрин Корр, Корона когтей, 2021]

Tabii ki farklı sorulara cevap veren paronimler gibi aynı soruya cevap veren paronimler de vardır:

- Диктант (что?)- *dikte edilen bir yazı türü (ne?)*

- Диктат (что?) - güçlü bir taraf tarafından dikte edilen başka bir zayıf tarafından koşulsuz olarak yerine getirilmesini gerektiren bir gereklilik (ne?)

Bir başka örnek,

- Факт (что?) - gerçek olay, olgu (ne?)
- Фактор (что?) - neden, herhangi bir sürecin itici gücü (ne?)

Her iki örneği incelediğimizde yönetilecek soruların *ne?* sorusu olduğunu görmüş oluruz. Burada kullanılan paronimlerin sözcüksel anlamlarına odaklanmak daha doğru olacaktır.

Paronim çiftleri analiz ettiğimizde çiftlerden birinin canlı varlığı diğeri ise cansız bir varlığı bildirdiği çiftlere de rastlamak mümkündür. Aşağıda örneği verilen isim paronim çiftlerinden biri canlı varlığı adlandırdığı halde diğeri ise cansız varlığı adlandırmaktadır:

- Овчарка - çoban köpeği - kim? sorusunu,
- Овчарня - koyun ahır - ne? veya neresi? sorularını yöneltmek gerekir.

Örneğin;

• Когда я была маленькой, у меня была овчарка.
Küçükken bir çoban köpeğim vardı.

• У нас в деревне почти в каждом дворе, у каждого была овчарня.
Bizim köyde hemen hemen her bahçede herkesin ahır vardı.

Bilindiği üzere Rusçada hem sözcük oluşumu kategorisinde hem de morfoloji konuları arasında incelenen ön ekli fiiller Rusçanın başlıca dil bilgisi konuları arasındadır. Fiil kökleri, aldığı ön ek sayesinde sözcük anlamı tamamen değişime uğrar. Bu gibi fiillerden biri olan *одеть* (giydirmek) fiili “на-” ön eki alarak *надеть*- (bir şeyler giyinmek) anlamı alır. Aynı zamanda *одеть* geçişli fiil, *надеть* ise bir dönüşlü fiildir. Dil bilimciler bu iki fiili bir paronim çifti olarak kabul etmektedir. Fiil sorusu olarak *не упрям?* sorusuna cevap verseler de bu fiillerden sonra gelen kelimelerin talep ettiği soru farklılık teşkil etmektedir. *Одеть – kimi? Надеть- neyi?* soruları alıp kendinden sonra gelen kelimeye yönlendirmektedir.

Yukarıda da değindiğimiz gibi Rusça ön eklerle zengin bir dildir. Ön ekler, çoğunlukla fiillere eklenerek anlamda farklılıklara yol açmaktadır. Lakin fiillere ilave olarak ön ekler, isim ve sıfatlara da eklenebilir. Paronim isim ve paronim sıfat çiftleri arasında bu kurallardan nasibini almış kelimeler de vardır:

Ön ek alan paronim isimlere örnekler:

- **выбор — подбор**
(seçim - toplama)
- **выдача — подача**
(verme, teslim etme - verme, getirilme, gönderilme)
- **напоминание — упоминание**
(hatırlatma, haberdarlık - hatırlatma, bahsetme)

- **обоснование — основание**
(*gereklelendirme- temel*)
- **опечатки-отпечатки**
(*baskı hataları –izler*)
- **отрывок — обрывок**
(*parça, bölüm (hikâye, roman)- bir şeyin kopmuş hissesi*)
- **различие- отличие**
(*bir şey arasında farklılık – fark yaratan işaret, biri veya bir şey arasındaki ayırım*)

vb.

Ön ek alan paronim sıfatlara örnekler:

- **безвинный – невинный**
(*günahsız, masum - kabahati olmayan, kusursuz, suçsuz, zararsız*)
- **безграничный — неограниченный**
(*sonsuz- mahdut olmayan*)
- **взбитый — сбитый**
(*çırpılmış - vurulup sındırılmış, vurulup düşürülmüş*)
- **вольный — произвольный**
(*özgür, bağımsız – asılsız, inandırıcı olmayan*)
- **главный – заглавный**
(*başlıca, temel- başlığı içeren*)
- **дворовый – придворный**
(*avlu, bahçe – saray, saray adamı*)
- **сдвоенный - удвоенный**
(*çiftlenmiş, koşaklı – iki kat artırılmış, çok güçlendirilmiş, iki defa tekrar olunmuş*)

vb.

Rusçada en zor anlaşılın paronimlerin sıfatlar olduğu söylenebilir. Sıfatların cümlede kullanımlarına bazen zor karar verilebilir. Bu durum, özellikle Rusçayı yabancı dil olarak öğrenenler için zorluk teşkil eden durumlardan biridir. Paronimlerin bir cümlede doğru kullanımına karar vermek, onları sürekli olarak söz öbekleriyle özellikle tamlamalarla kullanmak anlaşılmasını kolaylaştırır. Onlarla ilişkili olan ifadeleri yani söz öbekleri ile kullanımı paronimleri daha da akılda kalacak hale getirir. Bazı paronimlerin anlamları kolay anlaşılır olduğu gibi bazılarının anlaşılması hiç de kolay değildir. Birkaç örnek üzerinde duralım.

Sıfat paronim olarak çift oluşturan *коренной* ve *корневой* kelimeleri cümlede kullanımı zamanı zor karar verilen paronim çiftlerinden biridir. Bu iki kelimenin anlamlarına aşağıda aydınlık getirelim:

Adres	Address
RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8 Kadıköy - İSTANBUL / TÜRKİYE 34714 e-posta: editor@rumelide.com tel: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616	RumeliDE Journal of Language and Literature Studies Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8 Kadıköy - İSTANBUL / TURKEY 34714 e-mail: editor@rumelide.com, phone: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

- Коренно́й- temellerle ilgili olan, bir şeyin kökleri, belirleyici vb.
- Корнево́й- bitki kökü, köklerden oluşan, bir kökü temsil eden, kök (dilbilim) vb. anlamlara sahiptirler.

Bu paronim çiftinin anlamsal olarak yakın olmaları, kullanım alanını ayırt etmekte zorluk yaşatsa da bunun için yardımcı olacak durum bu sıfatların hangi söz öbekleriyle birlikte kullanıldığını bilmektir. Bu paronimlerle birlikte kullanılan söz öbeklerine birkaç örnek verelim:

- Коренной-
коренной зуб (*azı dişi*), коренной москвич (*Moskova'nın asıl yerlisi (erkek)*), коренная москвичка (*Moskova'nın asıl yerlisi (kadın)*), коренной вопрос (*temel soru*), коренная проблема (*asıl/temel sorun*), коренное население (*yerli ahali*);

- Корневой-
корневая часть слова (*kelimenin kök kısmı*), корневая система (*bitkilerin dallanmaları sonucu oluşan köklerinin toplanması*), корневая часть кристалла (*kristalin kök bölümü*), корневая зона растения (*bitki kök sistemi*), корневые языки (*kök diller*) vb.

Rusçada anlamları yakınlık gösteren paronimlere командированный (*iş gezisi için görevlendirilmiş*) – командировочный (*iş gezisi için herhangi bir şey*), кожаный (*hayvan derisinden yapılmış*) – кожный (*insan derisi (sıfat olarak nitelediğinde)*), лакированный (*cilalanmış*) – лакировочный (*cilalamaya yönelik olan (sıfat olarak nitelediğinde)*), особенный (*özel, fevkalade, sıradan olmayan*) – особый (*özel olarak, ayrıca*), долгий (*uzun, uzun süren*) – долгосрочный (*uzun vadeli, uzun dönem*) vb. gösterilebilir.

Anlam olarak sık karıştırılan sıfat paronimlerden biri de соседский / соседний paronim çiftidir. Bu çiftler arasındaki anlam farkı, соседский sıfatının 'bir komşuya ait olan' anlamını vermesi ve соседний sıfatının ise 'yakında yerleşen, yakın mesafede bulunan, bir şeyin yanında bulunan' anlamına gelmesidir:

- Я с братом ходил искать соседскую кошку. (aitlik bildirir)
Kardeşimle ben komşunun kedisini aramaya gittik.

- Во дворе кричали соседские дети. (aitlik bildirir)
Mahalle (komşu) çocukları bahçede çığlık atıyorlardı.

- Моя подруга живёт в соседнем районе. (yakın mesafe bildirir)
Arkadaşım yan (yakın) ilçede yaşıyor.

- Соседние страны решили глобальную проблему. (yakın mesafe bildirir)
Komşu ülkeler küresel sorunu çözdü.

Çağdaş Rus dilinde paronimler sadece çift halinde olmayıp üçerli- единственный / единый / единичный vb., dörderli – классический / классичный / классный / классовой vb. hatta altışarlı-троечный / тричный / тройной/ троичственный / тройчатый / троякий şekilde sözlüklerde bulunur. Vişnyakova'nın paronimler sözlüğünü incelediğimiz zaman sadece çift paronimler, Kolesnikov ve Belçikov ile Panyuşeva'nın paronimler sözlüğünde ise üçerli, dörderli ve altışarlı paronimlerin olduğu gruplar yer almaktadır. Üçerli paronimlerden en yaygın kullanılan paronimlere örnek olarak длинный/

длительный / долгий (разг.) - (*uzun /uzun süren / uzun süren (konuşma dili)*); единственный/единственный /единый - (*seyrek, az bulunan / benzersiz / bir tek*); деловитый / деловой / дельный - (*becerikli, çalışkan / iş sever, resmi / işi bilen*); дружеский / дружественный / дружный- (*samimi, dostane/ dost/ arkadaş canlısı*); значение / значимость / значительность - (*anlam / önem / büyüklük, çokluk*); обязанность / обязательность / обязательство - (*görev, vazife/ zorunluluk / yükümlülük*); индеец / индиец / индус - (*Amerika yerlisi/ Hintli/Hindu*; vb. gösterebiliriz. Paronim dizisinin çok olması tabii ki cümlede kullanılmak istenen paronim sözcüğüne karar vermede zorluk yaşatmaktadır.

İlgi çeken paronim üçlüsü olan *наверно/ наверное /наверняка* diğer paronim sözlüklerde yer almasa da Kolesnikov'un sözlüğünde bulunmaktadır. Yazara göre *наверное* hem *наверно* hem de *наверняка* anlamında kullanılabilir. S. A. Uşakova'nın "*Slovar Trudnostey Russkogo Yazıka Dlya Şkolnikov*" sözlüğünde *наверняка* konuşma üslubunda kullanılan ve '*şüphesiz, kesinlikle*' anlamına gelmektedir. *Наверно* ve *наверное* ise eski kelime olup cümlede ara söz olarak kullanılarak '*muhtemelen*' '*görünen o ki*' anlamlarındadır (Uşakova, 2007, s. 316-317). Şunu da belirtelim ki *наверно* ve *наверное* ikilisi cümlede hem zarf hem de ara söz olabilir (Ojegov ve Şvedova, 1999, s. 375), (Uşakov, 1935, s. 310).

Аynı kökten türetilen *единственный, единый, единичный* paronim üçlüsünü kişiye, nesneye, olguya nicel bir özellik verir. Bu üçerli paronimlerin ortak anlamları '*bir*' anlamında birleşmeleridir. Bu paronimler *один, одинокий* sözcükleri ile yakın anlam taşır.

Anlamca birbirine yakın olan *один - единственный* sözcükleri bazı bağlamlarda birbirinin yerini alabilir:

- *В семье был один ребёнок = В семье был единственный ребёнок.*

(*Ailede tek çocuk vardı*)

Lakin "*Я был(а) один ребёнок в семье*" cümlesi Rusça kurallarına uyan bir cümle değildir. Yerine *Я был(а) единственным ребёнком в семье* söylenmelidir. Bileşik yüklemnin öznesi (*был один*) ve özne (*я*) ile aynı kişiyi ifade ediyorsa bu durumda '*единственный*' sıfatı kullanılır (Kolesnikova, Uspenskaya, Dorofeyeva vd., 1986, s. 114-115).

Anlamca birbirine yakın olan *один - единый* sözcükleri de olumsuz cümlelerde anlamı güçlendiren "*ни*" ilgeci ile kullanılarak bir birinin yerini alabilir ve her iki cümle eşit şekilde tercüme edilir:

- *За весь вечер он не сказал ни одного слова = За весь вечер он не сказал ни единого слова.*

(*Bütün akşam tek kelime etmedi*)

Ancak "*единый*" kelimesini içeren ifade daha etkileyici bir renge sahiptir. Bunun dışında *один/единый* sözcüklerini- "*тот же самый, такой же, одинаковый*" (aynısı, aynı, benzer), "*целостный, неделимый*" (bütün, bölünmez) gibi anlamlar da birleştirmektedir (Kolesnikova, Uspenskaya, Dorofeyeva vd., 1986, s. 114).

Stilistik bir araç olan paronomaziya

Paronim kelime çiftlerini birbirinden ayırt etmek gerek konuşma gerekse de yazı kültürümüz için önem taşımaktadır. Rusçada, paronim terimi dışında paronomaziya terimi de kullanılmaktadır. Paronomaziya veya paronomasiya (Yunanca *para-* yakın, *onomazo* - adlandırıyorum) seslenmesi bir birine yakın, ancak anlam bakımından uzak, ilgisiz kelimelerdir (Kuzmina, 2010, s. 104; Fomina, 1990, s. 129; Rozental, 2001, s. 67). Konuşmadaki büyük sözcük hataları, genellikle paronomaziya'nın etkisi altında ortaya çıkan yanlış ilişkilendirmelerden kaynaklanabilir (Golub, 2010, s. 56). Paronomaziya kelimelerinin paronim kelimelerinden farklı kılan ve ayıran başlıca özellik, paronomaziya kelimelerinin kökenin farklı, paronim kelimelerin ise aynı köken olmasıdır:

- У страха глаза – что *плошки*, а не видят ни *крошки*. (paronomaziya)
Korkunun tas gibi gözleri olsa da, kırıntıları bile göremez. (Atasözü)

- Хороша кашка, да мала чашка. (paronomaziya)
Lapa iyidir ama küçük bir kâsesi yeter. (Atasözü)

- Суди *обсудили* поведение преступника и *осудили* за нарушения. (paronim çifti)
Yargıçlar, failin davranışlarını tartıştılar ve ihlallerden mahkum ettiler.

- *Произношение* некоторых согласных русских букв, не было понятно в *произнесении* речи иностранного докладчика. (paronim çifti)

Yabancı konuşmacının konuşma biçimindeki, bazı ünsüz rusça harflerin telaffuzu net değildi.

Paronimide olduğu gibi, paronomaziya'daki sözcük çiftleri aynı anlamlı sözler grubuna (sözcük türlerine) ait olup cümlede benzer sözdizimsel işlevleri yerine getirir. Bu tür kelimeler aynı ön eklere, son eklere, sonlara sahip olabilir, ancak kelime kökleri her zaman farklılık göstermektedir. Ses olarak benzerlikleri dışında, bu tür sözcük çiftlerindeki kelimelerin ortak hiçbir yanı bulunmamaktadır (Golub, 2010, s. 52).

Kelime kökenleri farklı olan ve farklı kavramları bildiren *исторический (tarih, tarihi)- истерический (isterik, isteri)* sıfatları kendi aralarında bir paronomaziya çiftini oluşturmaktadır. *Исторический* → *история* (tarih), *истерический* → *истерика, истерия (isterik, isteri)* isimleri ile anlamca ilgili kelimelerdir. Bu iki kelimelerin hem sıfat hem de isim halini çift yaptığımızda paronim çifti değil paronomaziya çifti olarak görmemiz gerekmektedir.

Paronomaziya, ses veya yapı bakımından benzer olan kelimelerin kasıtlı olarak bir araya getirilmesinden oluşan stilistik bir yöntemdir. Aynı zamanda, aynı bağlamda hem morfolojik yapı bakımından ilişkili kelimeler hem de rastgele benzerlik, ses uygunluğu temelinde birleştirilmiş kelimeler bir arada var olabilir (Kırsın, 2007, s. 74). Ses *родник (rınar) – рудник (maden, maden ocağı), звание (unvan)– знание (bilgi), пытать (işkence vermek)-пытать (beslemek)* (Kuznetsova, 1989, s. 65).

Farklı morfolojik köklere sahip paronomaziya'lar, edebî eserlerde ve gazetecilikte bir ifade aracı olarak da kullanılmaktadır: *Бой вымучит, да бой и выучит. (Mücadele eziyet edecek ama mücadele öğretecek.) Тот не глуп, кто на слова скуп. (Sözcüklerde cimri olan aptal değildir.)* (Rozental, 2001, s. 67); *“Отходы и доходы” (Atıklar ve gelirler), “Быт и бытие” (Yaşam ve varlık), “Иск и поиск” (İddia ve arama) vb. (Fomina, 1990, s. 130).*

Dil biliminin en ilginç sorunlarından biri olan paronom ve paronomaziya, araştırmacılar arasında fikir ayrılığına sebep olduğu söylenebilir. Kuznetsov'un, paronomaziya olarak gösterdiği *родник – рудник* (Kuznetsov, 1989, s. 65) çiftini, Kolesnikov *родник – рудник* (Kolesnikov, 1971, s.220.) çiftini paronim olarak göstermektedir. Lakin bu çifte Belçikov ve Panyuşeva'nın ile Vişnyakova'nın paronim sözlüklerinde rastlanmamaktadır. Buradan yola çıkarak şunu belirtebiliriz ki, Rusçada yer alan paronim çifti gibi kabul edilen kelimeler için ortak kararlar bulunmamaktadır:

- Двоичный- двойной- двойственный-двоякий (Kolesnikov, 1971, s. 61)
(*ikili- ikili/çift - iki taraflı/ ikiyüzlü - iki türlü/iki anlamlı*)
- Двойной-двойственный- двоаякий- раздвоенный (Belçikov, Panyuşeva, 2004, s. 146–149)
(*ikili/çift - iki taraflı/ ikiyüzlü - iki türlü/iki anlamlı - çatallı/ikiye bölünmüş*)

Yukarıda örnek gösterilen paronim sıfatlar bir paronim grubu oluşturmaktadır. Farklı yazarlar tarafından verilmiş olan bu paronim grubunda aynı kelimeler yer alamamaktadır.

Sonuç

Rusçadaki paronim konusu, aynı başlık altında Türkçe dil bilgisinde incelenmesi de biçimsel benzerliği olan lakin anlam bakımından ayrı olan sözcükler Türkçede mevcuttur. Bu tarz kelimeler Türkçe dil bilgisinde anlatım bozukluklarında yanlış anlamda sözcük kullanımı olarak geçmektedir.

Yazıda ve konuşmada fikirlerimizi ifade etmek için kurduğumuz cümlelerin karşı taraf için her zaman anlaşılabilir olması, o kelimelerin basit olması ile değil yerinde ve düzgün kullanımıyla olmaktadır. Yanlış seçilmiş bir kelime, konuşma ve mantık hatalarına neden olur. Rusçada bu gibi sorunlara paronim kelimelerin cümle içindeki kullanımları esnasında sık rastlanmaktadır.

Çağdaş Rus dilinde gerek konuşma dilinde gerek de edebî dilde yaygın bir şekilde kullanılan paronim kelimeler, ses bakımından birbirine yakın ancak farklı anlamlara sahip olan yazı ve konuşma içinde de birbiri yerine yanlışlıkla kullanılan kelimelerdir. Yazılışları ve söylenişleri birbirine yakın olan paronim kelimeler birbirilerine benzedikleri için çok karıştırılır ve bu da cümlede anlam bozukluğuna yol açmaktadır.

Rusçayı yabancı bir dil olarak öğrenenler, yazı ve konuşma kültüründe anlam ve kullanım farklılıkları olan paronimleri ayırt etme zorluğu yaşamaktadırlar. Dil öğreniminde bu paronimlerin doğru kullanımının pekiştirilmesi durumunda tavsiye edilen; paronimlerin yer aldığı söz öbeklerinin ya da kelime gruplarının birlikte kullanımınıdır. Bu da yazı ve konuşma kültürünü geliştirerek profesyonel ve günlük iletişim alanında dil araçlarını özgürce ve yetkin bir şekilde kullanmaya yardımcı olacaktır. Kelime kullanım normlarına hâkim olmamız aynı zamanda konuştuğumuz dilde kendimizi daha rahat ifade etmemizi sağlamaktadır.

Kaynakça

- Ahmanova, O. S. (1966). *Slovar Lingvistiçeskih Terminov*. Moskva: Sovetskaya Entsiklopediya.
- Belçikov, Yu. A. ve Panyuşeva, M. S. (2004). *Slovar Paronimov Russkogo Yazıka*. Moskva: Astrel Yayınevi. Erişim linki: <https://djvu.online/file/5ilkqt1t9r30U> (erişim tarihi 05.07.2022)
- Belçikov, Yu. A. ve Panyuşeva, M. S. (1969). *Trudnyje Sluçai Upotrebleniya Odnokorennih Slov Russkogo Yazıka*. Moskva: Sovetskaya Entsiklopediya. <https://archive.org/details/B-001-034-856-ALL/page/20/mode/2up> (erişim tarihi: 10.07.2022)

- Dietrich, A. P. (2001). *Dictionary of Linguistic Terms*. İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.
- Fomina, M. İ. (1990). *Sovremennyy Russkiy Yazık. Leksikologiya*. Moskva: Vışşaya şkola.
- Golub, İ. B. (2010). *Russkiy Yazık i Kultura Reçi*. Uçeбноye posobiye. Moskva: Logos.
- Golub, İ.B. (2010). *Stilistika Russkogo Yazık*. Moskva: Ayris Press.
- Gvozdev, A. N. (2018). *Oçerki Po Stilistiki Russkogo Yazık*. Moskva: Flinta.
- Karaağaç, G. (2013). *Dil Bilimi Terimleri Sözlüğü*. Ankara: TDK.
- Kolesnikov, N. P. (1971). *Slovar Paronimov Russkogo Yazık*, Tbilisi: İzdatelstvo Tbilisskogo Universiteta.
- Kolesnikova, A. F., Uspenskaya, İ. D., Dorofeyeva, T. M. vd. (1986). *Leksika. Grammatika: Uçeбnik dlya zarubejnih prepodavateley*. Moskva: Russkiy yazık.
- Korkmaz, Z. (2017). *Türkiye Türkçesi Grameri: Şekil Bilgisi*. Ankara: TDK
- Krısın, L. P. (2007). *Sovremennyy Russkiy Yazık. Leksiçeskaya Semantika. Leksikologiya. Frazеologiya. Leksikografiya*. Moskva: Izdatelskiy tsentr “Akademiya”.
- Kusnetsov, E. V. (1989). *Leksikologiya Russkogo Yazık*. Moskva: Vışşaya şkola.
- Kuzmina, N. A. (2010). *Sovremennyy Russkiy Yazık. Leksikologiya: teoriya, trening, kontrol: uçeбноye posobiye*. Omsk: Omskiy Gosudarstvenniy Universitet.
- Lekant, P. A., Goltsova, N. G., Jukov, V. P. vd. (2001). *Sovremennyy Russkiy Literaturnyy Yazık*. Moskva: Vışşaya şkola.
- Ojegov, S. İ. ve Şvedova, N. Yu. (2001). *Tolkoviy Slovar Russkogo Yazık*. Moskva: Azbukovnik.
- Rozental, D. E. (2001). *Spravoçnik Po Russkomu Yazıku. Praktiçeskaya Stilistika*. Moskva: ONİKS 21 Vek. Mir i obrazovaniye.
- Rozental, D. E., Golub, İ. B., & Telenkova, M. A. (2007). *Sovremennyy Russkiy Yazık*. Moskva: Ayris Press.
- Uşakov, D. N. *Tolkoviy Slovar Russkogo Yazık*. Tom vtoroy. (erişim tarihi: 29.07.2022) https://povto.ru/russkie/slovari/tolkovie/ushakova/tom-2/ushakov-tom-2_0155.htm
- Uşakova, S. A. (2007). *Slovar Trudnostey Russkogo Yazık Dlya Şkolnikov*. Moskva: RİPOL klassik.
- Vardar, B. (2002). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.
- Vişnyakova, O. V. (1984). *Slovar Paronimov Russkogo Yazık*. Moskva: Russkiy yazık.
- İnternet kaynakları
- URL-1: Natsionalniy korpus russkogo yazık. Erişim adresi: <https://ruscorpora.ru/new/> (erişim tarihi: 10.07.2022)
- URL-2: Erişim adresi: <https://kartaslov.ru/> (erişim tarihi: 10.07.2022)
- URL-3: Erişim adresi: <https://paronymonline.ru/paronomaziya.html> (erişim tarihi: 05.07.2022)
- URL-4: Erişim adresi: <https://www.fluentu.com/blog/english/similar-words-in-english/> (erişim tarihi: 05.07.2022)
- URL-5: Erişim adresi: <https://www.turkedebiyati.org/sozcuklerin-yanlis-kullanilmasi/> (erişim tarihi: 12.12.2022)